

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „KÖZMŰVELŐDÉS” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az Unitáriusok Erdélyben.

(Folytatás.)

E szenvedélyvel folytatott hitviták közben mind két fél összeállította hitvallását is, a magyarországiak a debreczeni, szikszói s többi zsinatokon. Dávid Ferencz követői itt Erdélyben, melyet ő maga így ad elé:

„Hiszünk egy Istenben, ki amaz Atya, kitől mindenek vannak és mi ő benne, ki egyedül fő, felséges és magasságbeli; csak egyedül lathatatlan, bölcs és halhatatlan, csak egyedül mindenek felett való Isten; egyedül igaz Isten, egyedül Jehova Atya, kinél több nincs; egyedül a mi megigazolásunk kútfeje s feje Krisztusnak, s ugyanazon Krisztusnak Istene és atyja. Ebben az egy felséges Istenben menny és föld teremtőjében erős hittel hiszünk azért, mert csak ő képes minket irtalmassága szerint üdvözíteni, az ujonan való születés, a megmosódás (kereszttség) és Szentlélek megújítása által, melyet ránk kiöntött Krisztus által, a ki a mi megváltónk... Hiszünk a Jézus Krisztusban, mi egy Urunkban, ki által mindenek vannak, a felséges Istennek fiában, a ki az Atya Isten ereje megárnnyékozásából, Szentlélektől, Szűz Mária méhében fogantatott, mely Krisztusban az Atya Isten az utolsó időben magát megjelentette. Ezt az Isten fiát sem láthatlan, sem halhatatlan, mindenek felett való, vagy olyan Istennek, a kitől mindenek vannak, ugy önmagától valónak nem erősítjük lenni; hanem azt hisszük, hogy mint eddig, ugy most is Istentől való Isten, világosságtól való világosság, igaz Istentől való Isten, bölcsőtől való bölcs, teremtőtől való teremtő, és attól a halhatatlan, senkitől nem függő Atyától való halhatatlan, a kinek a Fiu a világ végezetével egészen,

nem csak egyik vagy másik természet szerint, alá fog vettetni, a kinél a Fiu magát kisebbnek vallotta s a kit Atyjával egyenlőnek csak azért hiszünk, mert az Atya az ő istenségét, minden teljességével vele közölte s hatalmat adott neki mennyen és földön, s őt az angyaloktól is imádatni akarta. Valljuk, hogy a Jézus Krisztus Istennek az az egyetlen Fia, a kiről az Atya a mennyből kétszer tett tanubizonyságot; hajdan megígérte Ádámnak, hogy az asszonyi állat magvából, a pátriárkáknak, hogy Ábrahám ágyékából, Dávidnak, hogy az ő magvából fog származni, mely felől minden próféták jövedöltek, a kit az apostolok férfinak és embernek neveztek, azután második Ádámnak, mely Krisztust megfeszítetésekor a mellette lévő százados embernek és Isten fiának mondott, kiről Mózes azt jövedölte, hogy az Isten a zsidóknak hozzá hasonló prófétát támaszt az atyjokfiái közül s a kiről sz. János azt a tanubizonyságot tette, hogy utána férfi jövend el. Ezt a látható Krisztust mondjuk az Atya egyetlenegy szülöttének, a kin kívül más nincs, egyetlen közbenjárónak, élők s holtak ítélő birójának, az anyaszentegyház egyedüli fejének, a ki mindörökké dicsérendő Isten, kit imádunk, neki hódolunk és a kit tisztelünk, benne örökké bizunk a magasságbelinek örök végzése szerint, megvallván Pállal, hogy a keresztre feszített Jézus Krisztuson kívül mást nem ismerünk. . . . Hiszünk, hogy a Szentlélek az Atya és Fiu lelke, ki az Atyától származik s a Fiu által adatik a hívőknek, Istentől adatott vigasztalónk, tanítónk, a lelki ajándékok osztogatója, Isten ajándéka, kegyelme, Isten uja és ereje. Istennek nevezni nem merjük, mert ezt az irás sehol nem tanítja, imádni és segítségül hívni még kevesebbé, mert erre nézve semmi hiteles bizonyíték nincs, s a Krisztus által élénk irt

imádkozási formát elégnék tartjuk.“ (Lampe, 226. 227. l. a sz. írási helyek kijelöléseinek elhagyásával.)

A Szentháromságot, Krisztus és a Sz.-Lélek istenségét tagadó e szelidebb kifejezésekre következtek Dávid irataiban olyanok is, melyek általános botrányt okoztak az országban. Így például az Istent, kit a kereszténység személyében háromnak, lényegében egynek tanít, babiloniai Istennek nevezte. Egyik könyvének IV. fejezete csaknem fellázította a hívők lelkiismeretét, miután nyolcz rajzában a sz. háromság mindennapi torzképben volt kigunyolva. Mekkora lehetett a felháborodás, melyet a sajtóval való ezen visszaélés szült, mutatja azon körülmény, hogy a gúnyképeket tartalmazó könyv még 1638-ban is országgyűlésileg lön betiltva, elkoboztatása elrendelve. Továbbá a Szentháromságot védőkről azt mondja, hogy az Antikrisztus háromságos Istenét védik. Végül még jövendöléshez is fog, „remélvén, hogy miután örven esztendeje, hogy Luther 1517-ben bolygatni kezdte Krisztus koporsóját, melybe az örök élet elhelyeztetett volt, mindnyájan kiszabadulnak az Antikrisztus fogságából, megtérnek elvesztett javaikra, amaz apostoli anyaszentegyházba, melyet a sátán igen elpusztított volt, uralkodván Krisztus helyett.“

Dávid Ferenczet tévtanainak terjesztésében két dolog nagyon elősegítette: a sajtónak korlátlan felhasználhatása és az 1568-ki jan. 6 - 13-án tartott és általunk már feljebb idézett országgyűlés azon határozata, mely a hitújítás korlátlan szabadságát proklamálta, minek folytán a Kálvin követői és Dávid Ferencz társai közt a harcz még nagyobb hévvel tört ki. Melius Dávid Ferenczet és Blandrata Györgyöt az 1568 ki. jan. 6-án Szikszón és annak megszakadása után a febr. 2-án Debreczenben tartandó zsinatra meghíván, a Tiszán inneni és tuli superintendentiák papságához menesztett meghívóban feleit arra figyelmeztette, „hogy Arius, Photinus és Serveto a világban újból megjelentek, nyilván harczot üzenve a Szentháromságnak és a Fiu istenségének, azért inti őket, hogy ne aludjanak, hanem a szükségességgel ellátva a kütüzött helyen jelenjenek meg, fölfegyverkezve a tudomány és szentírások védeszközeivel, hogy legyőzhessék azokat, kik Sabellius és Servetoval tagadják, hogy az Ige mindenek előtt az Atya lényéből született, tehát Isten fia lett volna a maga Jehovaságáért és azt állítják, hogy csak testi természetére nézve Isten fia; kik azt tanítják, hogy a Szentlélek nem származott az Atyától mint személy, hanem csak az Isten külön-külön kinyilatkoztatásai szerint.“

Dávid Ferencz, e meghívó éles kifejezéseiből magára és követőire nézve semmi jót sem vonhatván ki, a meghívást visszautasította és a megjelenés helyett márczius 3-ikára Tordára kivott össze zsinatot Erdélyben, melyet Zsigmond János Gyulafehérvárra tétetett át, arra jan. 20-án kelt levelében a felső és alsó pannoniai espereseket, Székelytám a d várából febr. 3-án kelt parancslevelében pedig az ágostai hitvallású superintendenseket és espereseket is meghíván. E meghívó szerint a zsinat feladata „a Háromság iránt támadt kérdésnek békés eszmecsere útján való elintézése s az igazságnak kiderítése“ lett volna. Dávid a maga meghívójában vitatételeket is tűzött ki, melyek sorában az imádság ezen alakját; „Szentháromság egy Isten, irgalmaz nekünk!“ bálványozásnak mondja; azokról, kik Krisztust, Istennek fiát az Atya lényegéből öröktől fogva születettnek, avval mindenben egyenlőnek, egy öröklétűnek hiszik, azt állítja, hogy két egyenlő Krisztust és két egyenlő Istent alkotnak; Krisztust, a mennyiben Isten, önmagától valónak állítani és erősíteni, hogy a mivel bir, nem az Atyától vette, szentírásellenesnek mondja és álmadozóknak, a kik benne más Istent keresnek annál, a ki test volt. Azokat, kik azt mondják, hogy a Szentlélek mint lény magától való Isten, mint személy az Atyától és Fiuától származik, álbölcseknek nevezi, a kik pedig Istennek mondják, kit imádni és segítségül kell hívni, emberi találmányt követőknek állítja.

A vitatkozás módja és föltételei is előre megállapítottak. — Melius és hitfelei azt kívánták a többi között, hogy a vitatott pontok felett ítélni magyar és szász íélőbírák választassanak, a legyőzött fél megbüntetése a fejedelemre bizassék, tanácskozásaik a külső akadémiák ítélete alá bocsáttassanak. Dávid Ferencz és követői az ítelőbírák választására nézve azt viszonzák, hogy az ajánlatot elfogadják, ha maguk közül is egyenlő számúak választatnak; a legyőzött félnek megbüntetését pedig ellenzik; a külföldi akadémiákra való hivatkozást sem fogadják el, mert azoknak is, mint nekik, egy tanítójuk van, Krisztus.

Végül megtörténvén a feltételekre nézve a megegyezés, a felek márczius 8-kán már reggeli 5 órakor a fejedelmi nagyobb palotaterembe összegyűlvén, két oldalra helyezkedtek el. Jelen volt a fejedelem, Csáki a korlátnok, Békes Gáspár belső titkos kamarás s az udvari főemberek mind. Dávid Ferencz, a kinek oldala mellett Blandrata ült, a viláosság és Krisztus Atyjához rövid imát tartott, a „Miatyánk“-kal végezvén azt. Utána Hebler

Mátyás, szebeni pap és szász superintendens a Szentlélek segítségül hívása után, melyet az orthodox hitet vallók vagy is a Kálvin követői együttes éneke követett, szintén röviden imádkozott, hálát adva az örök Istennek, Krisztus Atyjának és az örök Fiu Istennek. Az előünnepély illetén bevégezése után a felek ismét elfoglalván helyeiket, a bírák választattak meg, még pedig a Sz.-Háromságot védők részéről: Hebler, Károlyi Sebestyén, Heltai Gáspár, Szigethi Miklós; az ujitók részéről: Szegedi Lajos uj-tordai pap, Csázmai István, Sztárai Miklós és Kárádi Pál; jegyzőkül: Synnig János, Fehérvári Márton, Óváry Benedek és Wagner György. Vitatkozók voltak az ujitók részéről: Dávid Ferencz, tényleg még a magyarajku ágostai hitvallásuk superintendense, Blandrata György, Basilius (Király) István, Hunyadi Demeter, Gyulai Pál; a Kálvin követői részéről: Melius (Juhász) Péter debreczeni pap, ki akkor magát az orthodoxok püspökének nevezte (Jakab E. katolikust mond; de a Kálvin követői, mint ez az erdélyi országgyűlések végzéseinek szövegében látható, a későbbi e. v. reformatus nevezet megállapítása előtt orthodoxoknak nevezték magukat, mi nem katolikus, mely szó egyetemet, közönséget jelent, hanem „igazhívó“-vel fordítható) Czeglédi György, Sándor András, Turi Pál, Klein Lőrincz és Károlyi Péter. (Jakab E. Dávid emléke 109. l.)

A fejedelem jelenlétében, a ki tetteg vett részt a vitatkozásban, tíz napig tartott vitát Dávid Ferencz kezdte meg, két kérdést fejtegetvén: 1. vajjon a conciliumok végzéseinek hosszú sora megronthatja-e az Isten beszéde igazságát? 2. Vajjon azok, kik a meghomályosított igazságot sötétségéből napfényre kívánják hozni, megérdemlik-e, hogy az egyház ellen való pártütéssel vádoltassanak? Mire Melius közbeszólván, megróttá a kitérést és sürgette az érdemleges vitát, a mely szerinte a kitűzött tételek értelmében e kettő körül forog: 1. az Atya-e egyedül és kizárólag az egy igaz Isten, mint az ellenfél állítja? vagy 2. az Atya a Fiuval és Szentlélekkel együtt, mint ők erősítik s mit az ellenfél oly megáttalodottan tagad? Ő ez alapon kéri a vitát megkezdetni. Gyulai Pált, ki ezen kérdéseket érintő érvekneknek a szentírásból való felhozásához fogott volt, Blandrata e szavakkal szakítá félbe: Hallgasák meg őt, szerinte is két földolgon sarkallanak a vita összes kérdései: 1. hogy az ellenfél a háromságos Istent, a minek az Atyát, Fiut, Szentleket együtt állítják, a szentírásból vett tiszta szavakkal bizonyítsa be; 2. hogy a Fiu az Atya lényéből

öröktől fogva született, szintén bizonyítsák be, nem emberi találmánnyal, következtetésekkel, hanem a szentírás világos szavaival. Ez alapon kezdődött el aztán a vita és — mint feljebb említők — tíz napig folyt a nélkül, hogy a fejedelem meghívójában kitűzött cél, t. i. a Szentháromság iránt támadt kérdésnek békés eszmecsere útján való elintézése eléretett volna; a miért is a fejedelem a vitát a tizedik napon félbenhagyni kívánta, komolyan intvén a feleket, hogy egymásnak szidalmazásától tartozkodjanak és megengedvén, hogy országában vitatkozás végett ezentul is szabadon egybegyűlhessenek s mindenki azt taníthassa, a mi neki tetszik. Annyi következménye még is volt e hitvitának, hogy Dávid Ferencz, miután Lakatos és Ilia egyháztörténetíróink tanuskodása szerint hét titkos tanácsos unitáriussá lett mint az unitáriusok tényleges főnöke győzelmi pompával vonult be a kolozsvári praeci nagy templomba, melyet 1556-on innen a Luther szász és magyar ajku követői hetenkint felváltva bírtak. E győzelme folyamányául tekinthetjük továbbá azon föllépését is, hogy a magyarországi ellenfelei által Nagyváradra 1569-ki október 10-ére egybehívott zsinat elé a következő 9 pontot, mint hitvallása főbb pontjait terjesztette:

I. A háromság, melyet a romai pápa az ő követőivel vall, nem háromság, hanem négység és az Isten Igéjén kívül kigondolt tan. Sőt nem is négységet, hanem ötséget vallanak, t. i. négy Istent: egy lényeket, mely Isten, három személyt, melyeknek mindegyike Isten, és egy embert, Krisztust. Mi pedig Isten Igéje szerint egy Istent vallunk, a ki az az Atya, kiből és kitől mindenek vannak és a ki mindenek fölött van, ki bölcseségének Igéjével és szájának Lelkével mindeneket teremtett; e kívül nincs más Isten, sem hármass, sem négyes, sem lényegesített, sem személyes; mert a szentírás az istenek — Deorum — háromságáról semmi említést nem tesz.

II. Egy az Isten Fia Jézus Krisztus, Isten és Ember, nem lehet tehát és nem mondható Isten első vagy egyszülöttjének úgy, hogy Isten és Ember ne legyen.

III. A Fiu a szentírásban sehol sem mondatik Istennek, ki vagy Isten lényegéből öröktől fogva született, vagy öröktől fogva valósággal létezett, vagy a Háromságban személy volt volna, ki a mennyből leszállván testet vett volna fel. Azért az ilyen személyekről és megtestesülésről való véleményeket mint emberi találmányt elvetjük.

IV. Istennek más Fia tehát nincs azon kívül, ki a Szentlélektől a Szűz méhében fogantatott és született. Luk. I. Rom. I. Máté XXII.

V. Jézus Krisztus Istennek és embernek mondatik, nem azért, mert önmagától létező; hanem mivel az Atya maga istenségének teljességét adta neki és közölte vele; és Lelke által magának szülte, megszentelte és a világra küldötte.

VI. Krisztusnak egyenlőségét az Atyával nem tagadjuk, sőt tanítjuk, azt t. i. melyet az Atya adott neki és benne létezőnek tanusított; úgy, hogy meghagyván az Atyát a maga kitünő méltóságában és felségében, ne álmadozzunk valamely mint született örökösnek nem adott egyenlőségről.

VII. Hogy az Isten Fia öröktől fogva, Isten végzésében, megismerésből létezett, nem tagadjuk; mert ily módon mindenek jelen vannak előtte; de hogy valóságosan öröktől fogva született volna, azt sem az Isten, sem a próféták, sem az apostolok nem bizonyítják.

VIII. Soha sem létezett Krisztus vagy az Isten Fia, ki vagy csupán ember, vagy csupán Isten lett volna; hanem akkor ismertetett meg Krisztus Isten Fiának, mikor az angyal Máriának és a pásztoroknak ugyan ezt hírül adta, ki test szerint Dávid fiának nyilvánított; Lélekben pedig Isten fiának és Dávid Urának, ki amaz fölkennt, Istentől Isten, sorsosai fölötti, lón nekünk közbenjáróul, főpapul, bíróul és Urul rendelve, kiben Isten akaratja szerint reménységünk és üdvösségünk helyhezhetett.

IX. A Szentlélek nem önmagától létező Isten, sem nem személyesített Isten a Háromságban, hanem az Atyának és Fiának Lelke, örökségünk záloga és pecsétje, kit az Atya bőségesen önt belénk a Fiu által, hogy éltető ereje bennünk megtaláltassék és felismertessék. (Lampe, 228—230.)

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A.

Falun.

Hagyjatok itt békét nekem!

Ugy szeretem én itt!

Nem irigylem városotok

Üres, léha fényit.

Nem irigylem azt a pompát,
A játékot, élvezet.

Mennyi nyomort, mennyi bünt rejt
Az a fényes élet!

Nem irigylem csillogását,
Hazug boldogságát.
Szebb, mit nekem a természet
Erdő, mező, lomb ad....

Ha be nézek nagy szemedbe
Nyílt, igaz természet!
Boldog vagyok, hisz arczodon
Szived, lelked néked.

Itt-ott egy-egy barnult képü
Kérges kezü férfi,
Arra jár, hol lelke lelked
Hallja, lesi, érzi.

S a királyok mesterségét
Végzi verejtékkel:
Mégállok s köszöntjük egymást
A Jézus nevével.

S mig az élet bajait ott
Elsoroljuk rendre,
Fölöttünk leng a pacsirta
Ima-dalt zenegve.

Mily igaz itt: virág, illat,
Ima, fényes harmat!
Itt lel a szív üdülést csak
S a lélek nyugalmat.

Hagyjatok hát békét nekem!
Boldog vagyok én itt!
Nem kívánom városotok
Üres, léha fényit.

Pál A.

Magyar vagy-e, vagy ungar?

— Historico-ethnografiai referate. —

Egyelőre bizony egy kissé különösnek s tán furcsának is tűnik fel e kérdés mindnyájunk előtt; hisz mi magyarok eddigelé ilyesmit — ilyen distinctióval nem igen ismerünk.

Magyar . . . ungar, e szavak ugyan ismeretesek előttünk, kik nemcsak magyarul tudunk beszélni, hanem egy keveset értünk németül meg deákul is; de ily összeköttetésben, ily megkülönböztetéssel, ily alakban nem igen hallottuk őstörténelmi és ethnografiai irodalmunkban.

Magyar vagy-e, vagy román? német-e, vagy tót? — ilyen kérdéseket igenis intéznek egymáshoz a jó magyarok, mert hát no nem mind magyar aiku a magyar polgár; e kérdéseket tehát értjük. De magyar vagy-e, vagy ungar? — egészen ismeretlen e kérdés, annál inkább a ráadandó válaszuk.

No de ne törődjünk magunk a válaszzsal. Ki felvetette a kérdést, meg is adja rá a választ; mi csak kísérjük figyelemmel, annál is inkább, mivel e kérdésnek nemcsak tudon ányos színezete van, hanem minket magyarokat közelebből is érdekel s így e lap t. olvasóinak figyelmét is megérdemli.

Magyar vagy-e, vagy ungar? mert más a magyar, más az ungar: egészen két különböző nép volt ez a honfoglalás előtt — állítja legujabban egy német tudós, Keltsch Viktor, teoriájában, mely lehető legfrisebb, a mult évben született s meglehetősen érdekes argumentumokkal van támogatva.

A dolog érdekességét mutatja már az is, hogy egy tekintélyes fővárosi lap is ismertette tárczájában.

Lássuk tehát mi is.

A tudós világ előtt ismeretes a bajor müncheni kir. könyvtár nagybecsű kodexeinek kiállítása az 1877. év őszén, melyet hazánkból megsejmelte a tudós Franknoi is, ki munkáiban fel is használta az itten gyűjtött adatokat. (Lásd Franknoi V.: Vitéz János eszt. érsek élete. Előszó.) Figyelmét azonban — úgy látszik — kikerülte egy IX. századbéli vén kodex, mely a mint azt Keltsch német tudós az „Altpreussische Monatschrift“ tavali 23. kötetében ismertette, ázsiai magyar őseinkre vonatkozólag fontos adatokat tartalmaz.

De követem a német tudós ismertetését, illetőleg tanulmányát meglehetősen röviden.

Az említett kodexet — mondja Keltsch — bizonyára a szláv apostolok egyike sz. Metód írhatta, ki a IX. század közepén a Volga, Duna és Elba tájékán hirdette az Evangeliumot s így mint szemtanu ismerte ezen vidéket, melynek ethnografiai rajzát adja említett kodexében, melyet 870. után írhatott, miután az említett vidékről elúztatván Regensburgba menekült.

Miután Keltsch általános megjegyzéseit bevégezte, a kodexben említett népek ismertetését is adja. Minket csak két nép érdekel, az eptaridici és ungare nevéük; mert a tudós szerint az előbbieknél volnának a Névtelen hetumogerei, vagyis magyarjai, az utóbbiak — ungare, vagy hungare — pedig Constantinus Porphyrogenitus turkjai, mely két egészen különböző népet — folytatja a tudós — nem kell összezavarni. Mindkettőnek más a lakhelye, eredete őstörténete, vándorlása, ennek ideje s állandó hon szerzése.

Lássuk rendre ezeket a tudós okoskodása alapján.

Azon időben, midőn a kodex írója a Volga vidékén járt, tehát ugy 860—5 körül, ottan Susdal környékén ep-

taridici néven egy népet talál, a mint ezt kodexében fel is jegyezte. Ámde ez időben a Névtelen magyarjai is ép e helyen laktak, mert írja a Névtelen. hogy a Volga folyót tömlőkön átuszva Susdalban ütöttek sátrort. Tehát a kodex eptaridici név alatt csak a Névtelen magyarjairól szólhat. Anonymus honfoglaló magyarjai csak 216.000-en voltak ugyan, míg a kodex eptaridicieinek száma 263.000. No de — mondja a tudós — ez csak onnan van, mivel a magyaroknak egy része visszamaradt Susdalban, mely részt a Névtelen természetesen nem számíthatott a honfoglaló, magyarok közé. A visszamaradás mellett tanuskodik az hogy Susdal környékén az Oka mellett még ma is létezik két néptörzs — mescer és tepter néven; s ki tagadja hogy a magyar a mescer szóval, s a kodex eptaridicije a tepter szóval nagyon rokonhangzású, mi hajdani rokonágukra, sőt egységükre enged következtetni.

Tehát az eptaridici — a kodexünk szerint s a Névtelen magyarjai egy nép volnának — különböző néven, mert, ugyanegy helyen, ugyanegy időben két nép egymásnak nyakán nem lakhatott.

Egészen más helyen laktak a kodex ungarjai ez időben, azon a helyen t. i. hol Constantinus Proph. turkjai laktak: Lebediában.

Tehát már őslakásuknál fogva más nép volt az eptaridici, illetőleg a Névtelen magyarja, s más az ungar, vagy hungar, illetőleg Cont. Porph. turkja.

A mi a költözködést illeti, Névtelen magyarjai nem ottan és úgy vándorolnak, mint Constantinus turkjai. E különbséget szépen megfejtí kodexünk — vigasztal a német tudós — hisz ez másképen nem is lehet, mivel két egészen különböző nép volt. Csak Constantinus turkjai jártak Lebediában, ők szövöztek csak a Khazarokkal, csak Constantinus tesz említést a nyolcz törzsről, Kabarok csatlakozásáról, Atekközről etc. etc. de hallgat Susdalról a Galiczián és Kárpátokon való beköltözésről; mi természetes, mert hát mindez az egészen különböző Névtelen-féle magyarok történetéhez tartozik. A Névtelen és Constantinus tudósításait két különböző népről, megerősíti a mi kódexünk, mely kétségkívül ama magyarokról és turkokról szól, mint két egészen különböző népről.

Hogy a Névtelen magyarjai s Constantinus turkjai két különböző nép voltak, tudósunk okoskodása szerint, már az orosz történész Nesztor tudósítása is érdekesen bizonyítja. E muszka historikus ugyanis — folytatja — beszél fehér ugrokról, kik 898-ban húzódnak el Kiev mellett; de e fehér ugrok csak a Névtelen magyarjai lehetnek, mert a Névtelen szerint 898-ban ezek vonulnak el Kiev alatt s vándorolnak bé Galiczián és a Kárpátokon át Magyarországra, a hova költöznek Nesztor fehér ugorai is. De másrésztől említ Nesztor fekete ugrokat is, kik pedig már háromszor vonulnak el Kiev mellett; írja ugyanis róluk: „és ismét elvonulának a fekete ugrok Kiev mellett, valamint később Oleg idejében is.“ Tehát e szavak világos értelme szerint Oleg előtt még kétszer vonultak el De ugyane hármas elvonulást bizonyítják a tört. adatok Constantinus turkjairól is, pl. Bölcs Leo szerint 836-ban, midőn a turkok, illetőleg ugorok — elvéve hunnoknak is nevezi — a bolgárok segítségére a Dunához rán-

dulnak; másodszer 862-ben, midőn Német Lajos országába törnek; s harmadszer 889-ben, — a mint Rogeno tudósít — tehát Oleg uralkodási évében. Kik lehetnek ezek szerint a fehér és fekete ugrok, nem bajos megmondani; valamint az is világos, hogy más a Névtelen magyarja s más Constantinus turkja, mert az összehasonlításból napnál világosabb, hogy az öreg Nesztor ezeket hívja fehér és fekete ugroknak, mely „ugor“ elnevezést Bölcs Leo is használja.

De a Névtelen magyarjai s Constantinus turkjai — folytatja Keltsch — annyival is inkább két különböző nép kell hogy legyenek, mivel mindakettő különböző irányban s időben jött be Magyarországra. Constantinus turkjai, hungárjai, illetőleg Nesztor fekete ugorjai az erdélyi kárpátokon át vonulnak be Biharba 894-ben; míg a Névtelen magyarjai, illetőleg Nesztor fehér ugorjai négy évvel később 898-ban még csak Kiev alatt vonulnak el Pannonia felé, a hová egészen-más uton, Galiczián és a Kárpátokon át költöznek be.

Tehát a magyar és ungár — két különböző nép.

Erre mutat az is, hogy a honfoglaló magyarok, mint teljesen idegenekkel bántak el a bent talált khazárokkal, kik pedig — Constantinus szerint — mint a turkokkal hungarokkal egyesült néptörzs, ezeknek a bessenyőkkel s bolgárokkal vívott élet-halál harcából megmenekülve telepedtek vala Biharba. Ha tehát a magyar és turk nem lett volna két különböző nép, hanem csak egy, két név alatt: a honfoglaló magyarok kétségkívül ráismertek volna a tőlük nem rég elvált khazárookra s fejedelmüket a Mén Marótot csak üdvözölték volna. De erre még nem is gondoltak, nem ismervén khazár népét, mert hát azt — mondja Keltsch — nem tőlük a magyaroktól, hanem a turkoktól váltak el s költöztek Biharba.

Ha mindez így van — veti ellen maga Keltsch ur — ha más volt a magyar, más az ungár — turk — nép, ha különböző időben s irányban jöttek be az országba, hogyan lehet mégis, hogy mindkettőnek ugyanegy Árpád volt a vezére, ki őket e honba bekalauzoló? mert ugy a Névtelen, mint Constantinus referálnak megválasztatásáról.

E nehézségekre feleli a tudós Keltsch. Eddig felhozott érveim eléggé bizonyítják a két nép különbözőségét. Mindenesetre Árpád csak az egyik népnek lehetett vezére, tehát az egyik tudósítónak tévednie kellett. De melyik tévedett, a Névtelen-e, vagy Constantinus? . . . Tudjuk jól, mily kellemetlen vendégei voltak a kazár khagánnak előbb a turkok, illetve hungarok, s miután ezektől nagy bajjal megmenekült, a magyarok. Hogy ezeken is valahogy tudadjon, a boldog Pannoniára, hun őseik hagyományaira figyelmezteté s tanácsolá, hogy a turkok vajdáját Lebediast vezérül választva vegyék hatalmukba a patrimoniumot. Ugy látszik, nem tetszett nekik Lebedias, mert Árpádot választották vezérül, kit Lebedias tanácsára a hungarok, illetve turkok is elismertek ilyenül. Természetesen Constantinus is értesült Árpádnak megválasztatásáról — mert feljegyezte — minthogy azonban ő a Névtelen magyarjait nem ismerte, a mint leírása bizonyítja, azért Árpádnak megválasztását, mint hallott tényt, a turkoknak kellett tulajdonítani s feljegyezni — tévedésből.

A fontos nehézség tehát oldva, a nélkül, hogy a theoriát gyengitené.

Ezek után beszél a német tudós kodexünk eptaridicieinek, illetve Névtelen magyarjainak, s ungárainak, illetőleg Constantinus turkjainak benső állományáról, törzs-szerkezeteiről. A magyar nép tiszta volt egy törzset képezett őshazájában. Az ungár nép 8 törzsből állott, melyeknek nevét ismeri fel egyes jelenleg is élő hason-hangzásu ázsiai néptörzsekben.

Ez — rövid vonásokban — Keltsch ur theoriája.

Summa summarum: más volt a magyar nép, más a hungar, vagy ungár; sőt mi több, a mostani magyar nemzet hungar nevét csak letelepedése után kapta — translativ, mert azelőtt Constantinus turkjait hívták e néven; a hungar név tehát egy a magyartól egészen különböző néptörzsnek volt saját neve, természetesen — Keltsch ur szerint.

De mi a helyes és elfogadható theoriájából, ezt megítélni nem érzem magamat hivatottnak, ezt historikusainkra bízom, ők ítélnék felte.

Anyit én is mondhatok, hogy az öreg kodex kétségkívül fontos régiség, Keltsch ur theoriája meg érdekes újság.

Egyébiránt csak ismertetni volt szándékom, s ha kedves olvasó, szives figyelemmel megajándékozta, ugy czelomat értem.

És most, ugy-e t. olvasóm, méltán intézhetem hozzád is czikkem élére tett e kérdésemet:

— Magyar vagy-e, vagy ungár?

T ö z s é r L.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Vidéki levél.** Toplicza, Maros Torda megye 1887. május 13-án. Főtisztelendő Főszerkesztő Ur! Fájó szívvel s remegve ragadom meg a tollat, — mert lelki szemeim előtt még mindig látom a borzasztó jelenetet, — hogy egy még eddigelé ismeretlen okból keletkezett tüzesetről becses lapjában megemlékezem.

Folyó hó, az az május 6-án délután fél 5 órakor hirtelen kigyuladt egy istálló. Az egész nap iszonyu szélvész dőlöngött s most még fokozódott. Egy perc alatt, nem is remélt helyekre fujta a szél a tüzes üszköket, ugy hogy senki sem hihette magát biztonságban lenni. Mindenütt csak a rémületes jalkiáltás, de segítség sehonnan; mindenki, a mennyiben lehetett, a magát iparkodott biztosítani; a férfiak majd mezei majd tutaj munkával lévén elfoglalva: mind távol voltak. — Részletezni a tüzesetet nem szándékom, csak uj templomunk tornyának és plebániánk leégéséről akarok megemlékezni. — Mint említém férfi, — de még viz sem volt s így a tűz, ugy a mint akart terjedhetett és pusztíthatta el azt, a mit útjában talált. Három ember képes lett volna megmenteni a tornyot, de hiába — annyi sem volt. Míg a torony égett, addig a legnagyobb sietséggel megmentetem templomomból a drágább és legszükségesebb tárgyakat, míg végre a mezei munkáról haza siető emberek segítségével sikerült kihordatnom a templomból az oltárokat és oltárképeket

is. A torony teteje egészen leégett s áldott szerencse, hogy a templom megmaradt. Egy gyóremetei Kápál Ferencz nevezetű tutaj kereskedő 12 remetei férfiuval sietett a templom megvédésére, kik helybeli Giacomuzzi Vigil erélyes munkásságával megakadályozták a tűznek a templomba való behatását. A templom belseje tehát eképen meg lett volna mentve, de midőn a belseje részben az ott fáradságot nem ismerő remetei emberek folytonos öntözése folytán (sajnos, de csak pénzfizetés mellett) biztosítva volt: hirtelen kigyult a templom teteje. — Az isteni gondviselés ép ebben a pillanatban vezérelt hozzánk egy derék bécsi utazót (kinek nevét fájdalom nem tudom,) ki „utánam atyafiak“ bátorító szóval első mászott fel a templom tetejére s rövid idő múlva sikerült templomunkat a nagyobb veszélytől meg óvni. A nagy Isten áldja meg ezen derék jó urat valamint a többi embereket is, kik nekünk a mentésekben segítségünkre voltak! A templom tornyában levő három harang közül egyik elolvadt, másik elhasadt a harmadik hála Istennek! megmaradt. Az új papilak gazdasági épületeivel együtt porrá égett. A templom és plebánia kára körülbelül 4—5 ezer frt. Biztosítva nem voltak. — Összesen 20 gazda égett le gazdasági épületekkel; a kár körülbelül 50—60 ezer frt. Sokan egészen hajléktalanok úgy szólva semmijök sem maradt, mert mentésről alig lehetett szó. Három drb. szarvasmarha, és 7 sertés égett el. A helybeli körorvosnak egyik gyermekét — hol a tűz kiütött — egy csendőr a lángok közül az ablakon mentezte meg.

Én, e sorok írója s e plebánia új lelkipásztora szegény egyházzam s hiveim nevében mély alázattal és bizalommal fordulok e sorok t. olvasóhoz kérvén mindnyájokat: ne vonják meg áldozatkésztségüket és tehetségök szerint adakozzanak segény templomom és plebánia lakom fölépítésére! Csak 17 éve, hogy plebániám a nagynevű b. e. Fogarassy püspök áldozatkésztségéből alapított s ha a nemes lelkek adományokkal nem segítenék, talán nem is sikerül a templomat és plebániát fölépíteni, miután semmi külön vagyionunk nincs.

Tisztelettel kérem a Főszerkesztő urat: sziveskedjék becses lapjában a netán begyülemdő szeretet adományokat elfogadni, nyugtázní és aztán hozzám juttatni. *)

Egyébiránt fogadja mély tiszteletem nyilvánítását.

Zonda Vinczerom. kath. lelkész.

— **Felhívás** a hazai tanítóegyesületek és tanteszületekhez! Szeretett Tanítótársaink! Elemi csapások pusztítják az ország egyes részeit; a ma még megelégedett, s nehéz munka árán szerzett vagyonnal bíró lakosokat a kétségbesésnek dobja oda a végzetes csapás — a mindent elhamvasztó tűz. Virágzó városok, népes községek pusztultak el, lakói az emberbarátok, rokonok, kartársak részvételére könyörületére utalvák. Segítségért kiáltók nyujtják felénk kezeiket!

A rombadólt városok, leégett házak lakói alig mentheték meg életöket — családtagjaikat. A megégettekre már nem nehezedik az élet nyomora, de az élökre

*) Szives készséggel és az adakozók sorát ezennel 2 forinttal meg is nyitjuk. Szerk.

a jövő kétségbeejtő sulya vár. S hányan vannak a sujtottak közül kartársaink?!

A leégett iskolák lakói, tanítótársaink kérnek titeket: Segítsetek!

Adjatok! Oszszuk meg velök a mink van, szegénységünk filléréivel szársítsuk fel a könnyeket, fedjük be a mezteleneket, szeretetünk melegével öleljük magunkhoz a mi testvéreinket — tanítótársainkat!

A „Népnevelők Budapesti Egyesülete“ Eperjes, Nagy-Károly és Toroczko leégett tanítói számára gyűjtést indít meg, s felhívja a hazai tanító-testületeket, egyesületeket, a haza minden egyes tanítóját, valamint a tanító barátokat a gyűjtésre — adakozásra. A begyült összeg Wehner Gyula Józ. f. v. igazg. tan. és egyesületi alelnök címére (Budapest, IV. ker. gf. Károlyi utcai iskola) legkésőbb f. é. június hó 10-éig küldendő be. A beérkezett összegek a „Népnevelők Lapja“-ban fognak nyugtáztatni, s az elszámolás, valamint kiosztás, a fővárosi napilapokban is közzé fog tétetni.

Adakozzunk lehetőleg gyorsan! Kétszeresen ad, ki hamar ad! Budapest, 1887. Május hó 12. Glatz György, egyleti titkár. Wehner Gyula József, egyleti alelnök.

— **Következő sorokat vettük:** Bukarest 1887. május hó 9. Tekintetes Szerkesztőség! Forrón szeretett főpásztorom iránt való vonzalmam által ösztönözve, bártorkodom a Tekintetes Szerkesztőséget alázatosan kérni, hogy következő soraimnak tért engedni kegyeskedjék. Az „Osservatore Romano“ f. é. 77-ik számában ugyanis ezeket olvassuk: „Pálma József bukaresti latin érsek pásztor levele.“ Valóban jeles okmányoknak mondhatjuk e levelet, melyet a bukaresti egyház anyala az ő nyájához intézett. Szembetűnően mutatkozik ugyanis abból a lángoló buzgalma, erős hite, velős irálya s mély bölcsesége egy gondviselés szerű püspöknek, a ki habozás nélkül, elszántan és igazi szeretettel mondja ki az Isten igéit mindazoknak, a kiket illet, szemeik elé tárja ama veszélyeket, melyek az Istenől elpártolt, jelen társadalmat fenyegetik. Vajha elolvassák és megfontolnák Pálmának apostoli levelét a nemzetek képviselő és kormányoi... Vajha szívökre vennék azt különösen azok, a kik e hirehagyott század árjától elkapatva, oly örvény felé közelednek, melynek mélységét senki sem határozhatja meg. S megmenti-e vajjon az Isten e társadalmat? Ime a kérdés, melyet Pálma ő nagyméltósága fölvet és nyájához intéz. Oh! — válaszolja ő — hacsak figyelemökre méltatnák a népek és kormányok ama jeltornyot, mely e század sötét éjszakáján a Vatikán harmaról nagy bölcségekben löveli szét csodaszzerű fényét, mely minden nemzetet megvilágít: oh! ekkor meglenne mentve a társadalom. Adja Isten! De már is hálát kell adnunk ő szent fölségének; mert mindenünnét mutatkoznak neki jelei az igazsághoz való irányulásnak. Mi nem találunk szavakat, hogy a bukaresti érsek pásztor levelét méltányoljuk, melyben könnök valammennyi tévelyei a keresztény bölcsélet legegyszerűbb érveivel szét morzsolvák. s melyben a püspök a rábizott hívöknek szeretetteljes atyjául, valamint örködő pásztorosa és bölcs tanítójául is bizonyul. Eddig az „Osservatore Romano.“ Ezek után sietek e becses lapok m. t. közönségével azon örömhirt is közölni, hogy a szóban levő

pásztor levél magyar fordításának szerzője, ftdő Balás Márton atya töröl metszett székely magyar, folyó hó 1-én felszenteltevén, tegnap először mutatta be a vér nélküli nagy áldozatot a Baratia templomban. A nagyreményű, kedves fiatal áldozárt sokáig éltesse Isten szegény egyházmegyénk dízére!!! Teljes szívéből kívánja Gyögy István.

— **Egyleti élet.** A csiki rom. kath. tanító-egylet választmánya május 11-én tartotta meg gyűlését Somlyón a gym. szertár helyiségében.

Imecs F. Jákó, elnök, a gyűlést megnyitván, a mult gyűlésről felvett jegyzőkönyv hitelísítése után olvastatik a gyergyói tanító-egylet elnökének az egyesülést czélzó átirata. A választmány az egyesülési eszmét pártolja még akkor is, ha az a községi tanítók bevonása által szélesebb alapokra is lesz fektetve. A célba vett egyesülés módosításainak megállapítására, egyesületünk részéről kiküldettek: Imecs F. Jákó, Földes J. Ferencz Ignác és Ferencz J.

Elnök jelenti, hogy a kitüzött pályatételre: „Az ismétlő iskola tanterve, módszere és a mi adott viszonyaink közt gyakorlati kivihetősége deríttessék fel“ — záros határ idői belől két pályamű érkezett be. Pályabírákuk telkéretek: Földes József, Veress Lajos és Imre János.

Olvastatnak a fel- és alsziki fiókkörök mult évi jegyzőkönyveit. Az alsziki fiókkör jegyzőkönyvei a következő megjegyzésekkel vétetnek tudomásul:

1. az alapszabályok 23-ik és következő pontjainak ellenére helytelenül vannak a fiókköri gyűlések közgyűlésnek nevezve;

2. kívánatosnak látszik, hogy a gyakorlati tanítások bírálata — mint a felsziki fiókkör jegyzőkönyveiben van — részletesebben irassék le;

3. miért szerepelnek a lelkészek és s. lelkészek úgy mint pártoló tagok, holott az alapszabályok 3-ának C. pontja értelmében a lelkészek és s. lelkészek is rendes tagjai az egyesületnek.

Olvastatik az ungmegyei ált. tanító-egyletnek a tanítók helyzetének javítása érdekében kelt átirata. A választmány az átiratot magáévá teszi s oly fontosnak tartja, hogy azon csak úgy könnyeden átsiklani nem akar, azért egy két tagu bizottságnak oly megjegyzéssel adta ki, hogy az átiratra vonatkozó véleményes javaslatát még a nagygyűlés előtt adja be a választmánynak.

Az alsziki ker. esperesnek az orsz. segély-alap szervezetre vonatkozó válasz-íratat kapcsán jelenti az elnök, hogy a felsziki kerületi esperest is az alszikkival egyidejűleg felszólította, de onnan ez ideig válasz nem érkezett.

Hajnód I. egyesületi pénztárnok jelenti, hogy a tanítói pályáról lélegett s így a pénztári teendőket sem viheti tovább. A választmány a veszteség érzetével veszi tudomásul Hajnód jelentését s ideiglenes pénztárnokul Kiss A. szeredai tanítót kéri fel.

Glosz M. választmányi tag indítványozza, hogy az egyesületi könyvtár részére hozassanak meg Lubrich nagy nevelés-történelmi munkája és Arany J. összes költeményei. A választmány is szükségesnek tartja e művek be-

szerezését, de megrendelését addig függőben hagyja, míg a czélra vett egyesülés létesülni fog.

Kitüzetett: az előkészítő gyűlés napjával május 25-ke, a választmányi gyűlés napjával május 27-ke és végre a nagygyűlés napjával június 8-ka. Ferencz József.

— **P. Vitus jegyzetéseiből.** Ezen folyó 1837-ik esztendő, és augusztus 21-ik napján délután 5 óraker itten nemes Szeben városába hivatalánál foglalatoskodott Fiscusos írnok Sepszi Besenyői nemes székely Babos Miklósr, — a mi igaz barátunkat! — egy jószágba fogjuk béiktatni, melynek a hossza egy öl, a szélessége fél öl, meleg nyárban is tél vagyon ottan, ha a nap süt is újfel vagyon ottan; ennek a jószágnak szomszédjai egyfelől az innesső, másfelől a tulsó élet, — nagyon csendes jószág, nincsen lárma, nincsen rágalmazás; — különösen meg kell jegyezni, hogy senki sem fog ellent mondani! — PURA STATUTIO léssen! Mikor az iktatásnak vége léssen, akkor az egész helyet Conscríbalni fogjuk. — Ekkor egy szép jelenés léssen, lang formában, nem setétben az Arnyék! — Ez az élet! Szomszédjai észak felől az elsőyedett Mu'ás! dél felől a fellebbe borult Jövendő, de a melynek minden idege olyan, mint a villám! — Napkelet felől az Emlék, mint egy elsáppadt Hóld! napnyugat felől a Remény, mint egy felhőben uszó Hajnal Csillag!

Megírjuk a Relatoriát! de könnyekkel sötét itató papirosra! — Megírjuk azt is, — mert hiven kell írni, hogy ő ezt a jószágot csak kilencz forintban bírja.

Jó emberek! kik az embert igen, de az embereket nem szeretitek! jertek el Commentaneusoknak! — Sirva kérünk titeket! — Nagy örömmel tértek vissza?

Az Anya, az Özvegy, a Htnek Frigyládája felé jajgat! a még nem esztendő árva Leányka, mintegy élő Arnyék kapaszkodik a sugárokhoz.

Ekkor! — halljátok még jól, ekkor a siroknak az örzönéje! — AVALLÁS! szivárvány formában jelenik meg, az eget a földel összekapcsolja! és ellentmond! (Contradical!) Nagy csattanás léssen! Azt fogja menydörgeni:

Az Isten képre teremtett ember nem halt meg; kicsiny férgék a Csimbóraso nagyságu hitnek a fényes oldalán! Hát nem tudjátok? a mi meg van írva, a meg van írva.

Ez a jószág van az Augustana vallást követők temető kertjében. Az ő Barátjai.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Püspök ur ő nagyméltósága** folyó hó 18-án déli vonattal indult el a marosi és esetleg a küküllői esperesi kerületben teendő bérmautjára Butyka Sándor püspöki irodai igtató kíséretében. Közvetlen az elindulás előtt a ftdő káptalan, kebli papság, tanári s tanítói kar és növendékpapság bucsu-tisztelgésre jelentek meg az utrakész főpásztor előtt, kiknek érzelmeit Barts Ferencz nagyprépost ur ő nagysága igen találó szavakban tolmácsolta. Ő nagyméltósága a kifejezett jó kívánatokat kiváló ke-

gyességgel fogadta s mélyen érzett atyai szavakban mondott azokért köszönetet. — Isten anyála vezérelje a fáradhatlan, lángbuzgalmu főpásztort ezen igazán fáradságos útjában szerencsésen s hozza vissza körünkbe meg-erősödött egészségben! — Mi pedig ismerve a maroskerületi művelt és lelkes papságot azon reményünknek adunk itt kifejezést, hogy lapunk ezen nevezetes körutnak is érdekes leírását fogja hozhatni.

— **A csiksomlyói rom. kath. tanítóképez-
dében** a jelen évi tanítóképesítő vizsgálatok június 13-án kezdődnek. Érdekeltek, szükséges okmányaik betérjesztésével, május 30-ig jelentkezhetnek alulírott nál. Csik-Somlyón 1887. május 12-én Földes József igazgató.

— **Meghívó.** Az alsófehérmegyei rom. kath. nép-tanítók egyesülete Pünkösöd hetében csütörtökön, vagyis június 2-án d. e. 10 órakor Szász-Sebesen tartja meg idei rendes közgyűlését, melynek a szokott ügyekkel való foglalkozáson kívül az egyesület hivatalnokainak választása is képezendi tárgyát s melyre a t. tagokat s a nevelés barátjait tisztelettel meghívja. Borbádon, 1887. május 18. Az elnök.

— **Megbecsülni való találmány.** Tengervizdestilláló készüléket talált föl egy Paerce nevű angol; a készülék emberi kéz által hajtatik s tüzre nincs szüksége. Naponként mintegy 17 liter tengervizet lehet általa a sós alkatrészekből megtisztítani s így különösen hajó töréseknél nagyon áldásos eszköz.

— **Egy kis statistikai adat.** A szerencsétlenségek száma a svájci Alpeseiken 1859. óta 80 s ez esetekben 134 ember vesztette életét, köztük 40 teherhordó s vezető, 80 turista, 2 szentbernhardi szerzetes, 11 munkás s egy jegeczkereskedő. 16 szerencsétlenség alkalmával az utasok nem voltak kötéllel összekötve s 26 esetben maguk voltak vagy csak egy vezetővel. Ujabb időben a szerencsétlenségek ritkábbak, mindazonát a Mont-blancot járt utazók közül minden 26-ik elpusztult. (Jó, hogy közülünk senkinek sem jut eszébe a „magasra való kapaszkodás“).

— **Még a távirtda huzaloknak is van ellen-
ségök.** Braziliában a távirati huzalokkal igen sok baj van. A drótok a tropikus gőzben hamar megrozsdásodnak s egyes helyeken 6—8 hó alatt a rudak is elrothadnak míg naplemenetkor a hirtelen beállott hideg a huzalokat szétszaggatja. A buja növényzetet a távirtdák felügyelői alig tudják elpusztítani s egész sereg állat van, mely előszeretettel ássa ki a rudakat, vagy madár, mely ide rak fészket, a távirtozást meggátolja. Este a tömege-
sen repülő madarak szét is tépik a sodronyokat. A Bra-
ziliában óriási tömegben előforduló méh- és hangyafajok sokszor rágják meg a rudakat s a pókok oly sűrű háló-
kat fonnak rajtuk, hogy különösen nedves időben egészen elzónják a villamosságot. Legtöbb veszedelmet okoznak

mégis a tropikus zivatarok, mígön a vihar és villám az egész hálózatot széttöri, bármily jó anyagból készítvék is. Talán sehol a földön nincs ország, hol a táviró intéz-
mény fentartása oly költséges volna mint Braziliában.

— **A d.-sztmártoni templomra adakozók
folytatólagos névsora:** Mosoni esperesi kerület. ftdő Sohár. Sándor pleb. Mosony. 1 frt. ftdő Horák Károly mosony-halászi pleb. 1 frt. ftdő Wolf József hegyeshalmi pleb. 1 frt. ftdő Békefy Kálmán levélt. pleb. 1 frt. ftdő Foidek József szolnoki pleb. 2 frt. ftdő Bejczy Károly pleb. Szent-Péteren 1 frt. ftdő Patsch Fülöp kerül. esper. sz.-jánosí pleb. 2 frt. Sepsí-Miklósvári esp. kerület. ngvs. és ftdő Möller Ede apát, pleb. Brassóban 5 frt. N. N. Brassóban 1 frt. ftdő Joseffi Imre Brassóban 1 frt. N. N. Brassóban 60 kr. N. N. és N. N. Brassóban 25 kr. Betzmann Mária Brassóban 50 kr. Özv. László Mártonné Brassóban 1 frt. ftdő Szentpéterí János Brassóban 1 frt. ftdő S. Schwörer Sebestény Brassóban 1 frt. ftdő Vargyasi Ferencz Brassóban 1 frt. Brassói oltáregylet 3 frt. N. N. Brassóban 1 frt. Dénes Istvánné Brassóban 1 frt. Nerek-Rác Anna Brassóban 1 frt. N. F. A. N. Brassóban 1 frt. N. M. F. A. N. Brassóban 1 frt. T. N. Brassóban 2 frt. ftdő. Kovács Simon pleb. S.-Szentgyörgyön 2 frt. ftdő Hofmán Mihály r. k. lelkész Illyefalván 1 frt. ftdő Király János r. k. lelkész Köröspatac 50 kr. ftdő Fejér Endre r. k. lelkész Mikóújfaluban 50 kr. ftdő Idősb Tódor József s.-szentiváni r. k. lelkész 50 kr. ftdő Vincze. István baróthi pleb. 1 frt. ftdő Albert Ferencz baróthi s lelkész 50 kr. Dánér István Baróth 1 frt. Zöld Sándor Baróth 20 kr. Keserü Ferencz Baróth 20 kr. A baróthi r. k. templom pénztára 1 frt. A baróthi oltáregylet 1 frt. ftdő Ferenczy Lajos miklósvári lelkész 1 frt. Varga József 10 kr. N. N. 10 kr. Barabás Dávid 10 kr. N. István 10 kr. Péter András 10 kr. Szabó András 10 kr. P. Orbán Bertalan köhalmi h. lelkész 50 kr. ftdő Zsigmond Endre töröcsvári m. kir. veszt int. lelk. 1 frt. ftdő Gyulaféhe-
vári Szabó Elek magy. kir. vesztgintézeti lelkész Tömö-
sön 1 frt. ftdő Pál Kálmán türkösí lelkész 50 kr. P. Barthó Boldizsár hely. lelkész Bodza 1 frt. Miller Juliánna Brassóban 50 kr. Temesvári Miklós Uzon 50 kr. N. N. S. Szt.-Ivánból 50 kr. Jenei Borbála 1 frt. Langer Tamás 1 frt. Szent-mártoni esp. ker. ftdő Novák Ferencz esperes pleb. Császárfalva 1 frt. ftdő Berghofer István csávai pleb. 1 frt. N. N. 50 kr. Ungar 30 kr. ftdő Szabó Khlm. 1 frt. ftdő Bácsmegyei Sándor veperdi plébános 2 frt. Mátray 50 kr. Bácsalmási esp. kerül. Főr. Dr. Boromisza Tibor jankováczi plébános 5 frt. ftdő Kurka Károly mélykúti pleb. 5 frt. ftdő Tomcsányi János tatabázi pleb. 2 frt. nagys. és ftdő Csicsáky József almási prep. pleb. 2 frt. ftdő Klanszky Ferencz jankováczi káplán 1 frt. ftdő Vojnits Dániel jankováczi káplán 1 frt. ftdő Bús Jakab mélykúti pleb. 1 frt.

**Előnyös
mellékkereset!**

100 egész 300 forintot
kereshet havonta
nélkül **mindenkí,**
a törvény által meg-
engedett sorsjegyek
részletfizetés melletti
eladásával
tölte és kockázttalás
(risico) nélkül

Ajánlatok intézendők
A föv. váltóüzlet társ.
Adler és társához
BUDAPESTEN

1-2

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulaféhevártt.

H U Z Á S

már a jövő hónapban

Kincsem á **1** frt **11** sorsjegy **10** frt
 Sorsjegyek **6** sorsjegy **5** frt **50** kr

Főnyeremény készpénzben

50.000 frt

Továbbá

10.000 ft 5000 ft 20% levon. | 4875 Pénznyeremény

Kincsem Sorsjegyek kaphatók

a magyar lovar-e-gylet sorsjegy-irodájában

Budapest, Váci-utca 6 sz.